

opgespoord en naast elkaar gezet. Aantallen uitgevaren schepen, aantal gevangen walvissen, aantal liters traan, overheidssubsidies, prijzen van traan en balein, in- en uitvoercijfers van walvisprodukten, rendementen van rederijen — over al die variabelen heeft hij in Nederlandse, Duitse, Deense en Britse archieven en gedrukte bronnen data bijeen gezocht. Dit bronnenonderzoek is ook de basis voor zijn eerder aangehaalde schatting over het totaal aantal gevangen walvissen in Straat Davis voor 1800. In het laatste hoofdstuk, 'Interculturele aspecten van de walvisvangst in Straat Davis' schetst hij aan de hand van scheepsjournalen, reisverhalen en landbeschrijvingen een beeld van de relaties van Europese walvisvaarders, zendingen, kolonisten en kooplieden en de oorspronkelijke bewoners van deze streek, de Eskimo's.

De conclusies van dit geduldwerk zijn de moeite waard. De steun van de Britse overheid aan de eigen reders (om redenen die niets met de walvisvaart en alles met de versterking van de marine hadden te maken) leidde in de tweede helft van de achttiende eeuw tot zo'n enorme groei in het aanbod van traan en balein op de Europese markt tegen zo'n lage prijs, dat de pioniers van de Straat Davisvaart, de Nederlanders en de Duitsers, op den duur weinig anders restte dan de strijd te staken. De omvang van de vangst in Straat Davis was voor 1800 echter toch nog zo klein dat het voortbestaan van de walvispopulatie ter plekke niet werd bedreigd. Europeanen en Eskimo's gingen in die tijd niet als concurrenten, maar eerder als oude bekenden met elkaar om. De sporadische conflicten werden op vreedzame wijze opgelost. Dit alles vertelt Leinenga in een heldere, rustige, soms zelfs wat knusse stijl. Vooroordelen worden zonder veel poespas doorgeprikt. Er ligt dus toch een nuttig en aardig boek. Jammer van de vraagstelling.

C. A. Davids

NIEUWSTE GESCHIEDENIS

F. G. Moquette, *Van BEP tot BEB. De aanpassing van de bestuurlijke structuren aan de ontwikkeling van de buitenlandse economische betrekkingen in Nederland sinds 1795* (Dissertatie Leiden 1994; [S. 1.: s. n.], 1994, iv + 469 blz., f50,-, ISBN 90 9006528 8).

Reeds in het 'Voorwoord' van dit Leidse politicologische proefschrift met zijn raadselachtige titel staat te lezen waarover het zal gaan: het mandaat van 1946! Het mandaat van 1946? Het bevat een regeling van de plaats van BEB binnen het Nederlandse bestuursapparaat. BEB op zijn beurt is niets anders dan het directoraat-generaal voor de buitenlandse economische betrekkingen. Het ressorteert onder het ministerie van economische zaken maar maakt daarvan — als ik het goed heb begrepen — geen deel uit.

Tweehonderdnegentien bladzijden verder hoort de lezer er van op dat het nog ruim een jaar zal duren voor het mandaat er zou zijn. De voorgeschiedenis heeft veel tijd (en bladzijden) in beslag genomen. De lezer heeft inmiddels heel wat structuren, ontwikkelingen, betrekkingen, oude mensen en dingen die voorbij gaan gezien. Moquette deelt mee dat hij veel heeft weggelaten maar dat is mij eerlijk gezegd ontgaan. Misschien heeft hij opzienarend nieuws verzwegen. Wat er wel staat is namelijk in de grote lijn al bekend. Van koning Willem 1 gaat het naar de vrijhandel. Daarover viel ook zonder economische kennis veel te praten zodat de

Leidse juristen van het departement van buitenlandse zaken hun kans kregen en grepen. De agrarische crisis rond 1890 maakte dat de georganiseerde landbouw hen met heuse kennis van zaken heel effectief voor de voeten ging lopen. De Hoekse en Kabeljauwse competentietwisten over wie het hier te lande bij het regelen van de handelspolitiek voor het zeggen moest hebben waren begonnen. Wereldoorlog I en de economische depressie van de jaren dertig zetten de zaak op scherp. Nu kwam heel het georganiseerde bedrijfsleven in het geweer tegen de juridische beunhazerij van de heren op BZ. Gemengde commissies, sub-commissies, raden en nog meer van dat goed ritselden en ratselden er flink op los. Intussen zetten onder gegrom van BZ de mannetjesputter minister Verschuur en diens alleskunner Hirschfeld BEB alvast maar in de steigers. De tweede wereldoorlog komt en gaat voorbij. Dan — oktober 1946, bladzijde 252 — is het zover: BEB heeft warempel een door alle betrokken ministers bevestigd statuut gekregen. De peetvaders hebben het kleine bastaardje als interdepartementaal orgaan voor de coördinatie van in het bijzonder bilaterale handels- en betalingsaccorden onder aanhoudend gemor van de Leidse BZ-juristen officieel thuis gebracht bij moedertjef, het departement van economische zaken. Dapper wies het uit de kluiten om even later lustig mee te knabbelen aan de multilaterale GATT-koek. Maar o jé! Pappa Hirschfeld pleegde overspel. Hij vertrok van EZ naar BZ, niet zonder het een en ander mee te nemen. BZ kwam na 'harde gevechten' terug. OESO, EGKS, EURATOM, EEG en EG. 't Kwam allemaal niet terecht bij EZ maar bij BZ en met de coördinerende bevoegdheden van BEB bij de UNCTAD is het ook maar zo-zo gesteld. En dan is er ook nog die nare internationale milieu-problematiek. Het pad van de EZ-ambtenaar — zo blijkt telkens weer — gaat niet over rozen. Het buitenland is lastig en vervelend, maar nog lastiger en vervelender — zo blijkt telkens weer — is de collega van het andere departement. Gelukkig maar dat tenminste het Nederlandse bedrijfsleven tot de bevriende naties behoort. Zijn acties langs de flank bezorgen BZ zo af en toe een aardige klap.

Het epos van de bittere competentiestrijd die hier te lande sedert de dagen van olim rond de handelspolitieke bevoegdheden is gevoerd is in wezen even boeiend en leerzaam als vermakelijk. Het zou de argeloze burger die nooit het voorrecht heeft genoten door departementale gangenstelsels te sluipen om er de rioolgeur van op te snuiven rode oortjes kunnen bezorgen. Helaas, de schrijver heeft geen epos geschreven maar een nota. Een geducht lange bovendien en zulks in ambtelijke en tamelijk kromme stijl. De oud-ambtenaar Moquette laat waarachtig ook in zijn dissertatie nog brieven schrijven 'zijdens' de Minister (met hoofdletter)! Dit is een boek van een ambtenaar vóór ambtenaren. Belangrijk. Plichtsgetrouw. Degelijk. Precies. Nuttig. Uitputtend, zéér uitputtend, 't Is geen boek voor historici.

P. W. Klein

M. E. Verburg, *Geschiedenis van het ministerie van justitie, I, 1798-1898* (Den Haag: Sdu uitgeverij Koninginnegracht, 1994, 544 blz., f59,90, ISBN 90 12 08131 9).

Met de vorming van de eenheidsstaat (der) Nederland(en) waren uit de aard der zaak het tot stand brengen van nationale wetgeving en het opbouwen van centrale organen voor wetgeving, rechtspraak en bestuur verbonden. Aan een deel van dat terrein is al heel wat onderzoek besteed, zoals aan codificatiegeschiedenis en aan de ontwikkeling van de rechterlijke organisatie. Het centrale bestuur, vanuit Den Haag, is tot dusver slechts in beperkte mate aan